

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre. . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 filler.

MEGJELENIK HETENKENT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
földszint 7. sz. lőc küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vál-
lalat irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hirde-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. * Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A fizetésrendezés.

(K.) A fizetésrendezési javaslat elkészítésével megbízott háromtagú bizottság most dolgozik a javaslaton. Volt alkalmunk a javaslatba betekinteni és jó lélekkel mondhatjuk, hogy az megfelel a tisztikar óhajtásának és jogos igényeinek. Örömmel jegyezzük fel ez alkalommal azt a jóindulatot, melylyel a bizottság ezen kérdést tárgyalja. A fizetések a vármegyei és állami fizetések mintájára van tervezve és a javaslatban gondoskodás történik valamennyi tisztviselőről, a segéd és kezelő személyzetről, a díjnokokról, a hajdu és rendőr legénységről, valamint a város összes alkalmazottairól.

Örvendünk, hogy a fizetésrendezési mozgalom megindításával és ezen kérdésben írott cikkelyeinkkel meggyőzték az illetékes köröket arról, hogy a mostani állapotok türehetlenek. Meg is voltunk kezdetül győződve afelől, — hiszen minden cikkelyünkben felcsillant a bizodalom — hogy az illetékes körök megfigyelve más városok gondoskodását tisztviselőikről, belátva a megélhetés nehéz voltát és a mostani fizetések csekélységét — javasolni fogják a közgyűlésnek a fizetések rendezését. A rendezés munkája maholnap készen lesz úgy, hogy lapunk jövő számában egész terjedelemben hozzuk a javaslatot és a javaslat bőséges megokolását.

Az új javaslat fizető-osztályokat állapít meg állami mintára és fizetési fokozatokat, úgy tervezvén a megoldást, hogy azon tisztviselők, akik már tíz éve szolgálnak, a fizetésrendezési javaslat életbeléptetésekor a második fokozatba jönnek és 1912-ben az elsőbe. Az intézkedés ezen módja igazságos és bizonyára nagy megnyugvást kelt azon tisztviselők körében, akik már régebb idő óta szolgálnak.

Most már ezek után csak egy kérésünk van a bizottságokhoz és bizottsági közgyűléshez nevezetesen az, hogy az elfogadandó fizetésrendezési javaslat, mely ismételjük, hogy é demes munka, még ez évben, vagyis 1907 július hónap 1-én lépjen életbe. Más alkalommal írott cikkelyeinkben kimutattuk, hogy a nehéz megélhetési viszonyok nagyon is megokolják ezen javaslat mielőbb történő életbelépését. A drágaság élelmi szerekben, lakásban, ruházatban egyszóval mindenben emelkedik, e tekintetben javulás a közel jövőben sem várható. Igen sok törvényhatóság és város viszszaamenőleg is megszavazta tisztviselőinek a javítást, mi azonban hálás szívvel vesszük azt is, sőt csakis azt kérjük, hogy ezen fizetésrendezési javaslat 1907 július 1-én lépjen életbe.

Ha városunk törvényhatósági bizottsága meghajolva a fizetésrendezési javaslat megalkotása előtt azt elfogadja, bizonyára jóváhagyja méltányos határozatát a belügyminiszterium és nem fog kifogást tenni arra nézve, hogy ezen javaslat 1907 június 1-én életbe lépjen.

Vecsey Imre, Juhász Ignác és Fejér Ferenc dr. urak érdemes munkát végeztek, teljes jóakarattal mérlegelve mindazon óhajtásokat, mellyel a fizetésrendezési javaslatnál felmerültek. A javaslat nem lő túl a célon, de alaposan segít a mostani bajokon, éppen azért annak elfogadását jó lelkiismerettel ajánljuk a tekintetes bizottsági közgyűlés figyelmébe és jóakarátába.

A közigazgatási tisztviselők fizetésrendezéséhez.

Irta: Fodor György Szatmár város levéltárosa.

1872. év óta, — mikor az 1870. évi XLII-ik t.-c alapján a közigazgatás elválasztott az igazságszolgáltatástól — mondhatni, hogy majdnem mindig napirenden volt e kérdés a közig. törvényhatóságoknál. Különösen napirenden van az egy idő óta; különösen mióta a tisztviselőkkel szemben nagyobb mérveket öltöttek a társadalmi élet követelményei; másfelől pedig a minden téren óriási mérvben emelkedett drágaság a megélhetést szinte problematikussá tette.

Ha ennek az örökös mozgalomnak okát akarjuk tudni, ami ezt a kérdést — ugyszólva — szinte folyton napirenden tartotta, nagyon könnyen megtalálhatjuk, ha meggondoljuk, hogy az elől hivatott szétválasztó törvény nem intézkedett sem a hivatalos állások minősítése tekintetében, sem szolgálati utasítást nem adott; sem az állások minőségének megfelelő fizetést nem állapított meg; hanem rábízta a törvényhatóságokra ezeknek szervezeti szabályrendeletbe foglalását, melyet aztán a belügyminiszterhez kellett jóváhagyás végett felterjeszteni, a „jus supremæ inspectionis“ elvéből kifolyólag.

Az 1870. évi XLII. t.-c. 66. §-a meghatározza, hogy kik lehetnek tisztviselők; a 67. §-a pedig csak a főjegyzői, árvaszéki elnöki, a tiszti ügyészi, az orvosi, állatorvosi és mérnöki állásokra nézve állapítja meg a minősítést; míg a többiekre nézve egy szóval sem rendelkezik. A fizetés megállapítását, valamint a tisztviselők segéd- és hivatali személyzet létszámának szervezeti szabályrendeletben való megállapítását teljesen a törvényhatóságokra bízta.

Ennek a törvénynek intézkedése folytán meg is csinálta aztán mindenik törvényhatóság a maga szervezeti szabályrendeletét, ki így, ki amúgy, mindenik a maga körülményei szerint, szóval ahány, annyiféleképen; úgy, hogy ezekben egyöntetűséget sem egy, sem más irányban felfedezni nem lehetett: hanem szembeötlő kontroverziákat. Igen is természetes, hogy az idők folyamán kíváncsi volt rá mindenik, hogy ez, meg amaz hogyan rendezkedett be? Különösen érdekükben állott ennek megtudása a tisztviselőknek, leginkább a fizetésre nézve; mert hát — őszintén szólva —

őket ez érdekelte legközvetlenebbül. Igyekeztek tehát egyik s másik hatóság szervezetét megtudni, s összehasonlítást tenni. És ez az összehasonlító tanulmányozás épen elegendő volt arra, hogy az elégedetlenséget, békétlenséget, zúgolódást felköltse, szítsa, és a helyzet javítása iránt mind-egyik megtegye a kellő lépéseket a maga törvényhatóságánál.

Igy keletkezett ez az örökös mozgalom, ez tartotta fenn időről-időre napirenden és tartja fenn mindaddig, míg a kormány és törvényhozás a törvényhatósági tisztviselők fizetési ügyét épen úgy nem rendezzi, mint rendezte az államiakét és a vármegyeiekét; természetesen az önkormányzat megbénítása nélkül.

A fizetésjavítás iránti mozgalom néhol meglehetősen, — de a legnagyobb részénél nagyon gyenge eredménnyel, — egynémelyiknél pedig eredmény nélkül zárult le. Ez az eredménytelenség aztán nagyon természetesen elkeseredést keltett ami, — mint a lappangó tűz — terjedt tovább-tovább. Leste, várta a kedvező alkalmat; sőt még a kedvezőtlen alkalmat is felhasználta, hogy a bénító helyzetet javíthasson. De minthogy az újabb, meg újabb kísérletek sem hozták meg a várvavárt eredményt, folytatta a harcot és folytatja ma is, amint ezt a minden lépten-nyomon észlelhető mozgalmak igazolják. Ezen pedig csodálkozni épen nem lehet, mert ezt nemcsak a sértett önbecsérzet, hanem a megélhetés nehéz problémája is feltétlenül megköveteli.

A mozgalmak keletkezésére és folytatására nézve ezeket röviden el kellett mondanom.

Az előzőekben elmondottakból aztán leszűrhetjük azt a tanuságot, hogy mindennek egyedüli oka az, hogy a törvényhozás teljesen magunkra hagyott a törvényhatóságokkal szemben. A törvényhatóságok pedig, amennyire csak lehetett, a nagy teherrel védekezvén — a dolognak mindig a könnyebb végét igyekeztek megfogni; s ezzel döntő érveinket majd mindannyiszor halomra döntötték. Ez ellen pedig aztán sem képesség, sem munkával való tulterheltség, sem drágaság, sem jog, sem igazság, sem méltányosság, — szóval semmiféle argumentum nem használt semmit. Apellátának, még ha helye lett volna is — nincs értelme; mert törvényes alap hiányában nincs mibe kapaszkodni. Ilyen körülmények közt más orvosságra, mint a türelemre — nem számíthattunk. Ez pedig nagyon keserves orvosság a keserűség tetejébe. No de ez se tarthat örökké... Véginek kell lenni, nemcsak azért, mert a példabeszéd is így mondja, hogy: „nincs olyan hosszú, aminek vége ne legyen“; hanem azért, mert már annyira tarthatatlan a helyzet, hogy ezt tovább is tűrni szinte lehetetlenség.

A nélkül, hogy konkrét példákkal kellene igazolnunk a minden téren óriási mérvben emelkedett drágaságot, mindenki tudja — mert ha tudni nem akarná is — kénytelen tapasztalni, hogy különösen az élelmicikkek ára csak rövid félév alatt 50—60%-al emelkedett. Utána a többieké legalább is 25—40%-al.

Ezt tudva, beláthatja mindenki, aki csak egy kissé józanon é mellett még jóakarattal is tud gondolkodni, hogy különösen a tisztviselők — kiknek a legnagyobb része minden más vagyon hiányában — egyesegyedül a hivatali fizetésre van utalva a jelenlegi fizetésükből meg nem élhetnek, magukat fenn nem tarthatják. Mert ha eddig is igen gyakran csak nélkülözésekkel küzdöttek, most másfélannyi kiadást, honnan miből teljesítsenek?! Ez lehetetlenség! Mert ez fából vaskarikacsinalás lenne, amit még

az emberi tudás, minden nagyszerű találmányai mellett sem volt képes eddig lehetővé tenni.

Már a szentírás megmondotta, hogy „a munkás méltó az ő bérére.“ A gyakorlati élet pedig megköveteli, hogy a munkás a munkájának megfelelő ellenértékét munkaadójától feltétlenül megkapja. Ellenkező felfogást sem a helyes gondolkodás, sem a méltányosság, sem a jog, sem a törvény, sem az igazság, sem a becsület meg nem engedhet.

Ezek szerint a törvényhatóságoknak erkölcsi és becsületbeli kötelessége, hogy munkásainak a viszonyokhoz mértén tisztességes megélhetését mindenáron biztosítsa; mert az nem lehet mentsége, hogy nagy a teher. Ha ügyeinek intézésére munkásokra van szüksége: úgy elengedhetlen erkölcsi és becsületbeli kötelessége azoknak tisztességes ellátásáról való gondoskodás. És ez elől nem térhet ki. Mert az már sehogysem volna összeegyeztethető a törvényhatóságok reputációjával, méltóságával, hogy tisztviselői méltányos és jogos kívánalmaival szemben rideg állápontra helyezkedve azok kényszer helyzetét (hogy t. i. más munkára úgy sem mehetnek) felhasználja és mintegy kiaknázza.

Bármennyire méltányoljuk is a törvényhatóságoknak e nagy teherrel való védekezését, el nem állhatunk abbéli kívánságunktól, hogy létérdekünket bármi uton-módon biztosítsa, ha mindjárt az állam segédkezésének igénybevételével is.

A törvényhatóságok nagy szolgálatokat teljesítettek az államnak kezdettől fogva és teljesítenek ma is. A szolgálat viszonszolgálatra kötelezi önként az államot. Ezt a kötelezettséget a vármegyékkel szemben már — ha nem is teljes mérvben — mindenesetre meglehetősen méltánylással teljesítette is. Tehát a törvényhatóságokkal szemben sem zárkozhatik el, nemcsak azért, mert nagy szolgálatokat tettek és tesznek az államnak: hanem azért sem, mert a városi közig. törvényhatóságok épen úgy védbástyái a nemzet alkotmányának, mint a vármegyék. Ezt pedig ki kell emelnünk, hogy úgy a vármegyék, mint a törvényhatósági joggal felruházott városok csakis tisztviselőik előtérbe állításával gyakorolják és gyakorolhatják veszély idején az alkotmány védelmét, mint ezt a legközelebb letűnt szomorú alkotmányválság idején tapasztalhattuk.

Érzi, tudja ezt minden ember. Értene és tudnia kell ezt a kormánynak és az ország képviselő testületének is. Bizonyosan érti és tudja is. És bizonyosan méltányolni is fogja, ha a törvényhatóságok ennek méltánylásáért együttesen, — vagy ha legalább néhányan hozzáfordulnak. De ha ezt nem teszik, bizony igaz lesz az, hogy „néma gyermeknek anyja sem szolgálhat“.

Már régen ezt kellett volna tenniük a törvényhatóságoknak; mert így bizonyára megszabadultak volna attól a sok kellemetlen zaklatástól, aminek e lépés mellőzésével kitették magukat.

De most itt az alkalom. Pécs szak. kir. város polgármestere körlevélben felhívta a társ törvényhatóságokat, hogy a türethelyzet javítása céljából a kormányhoz és a képviselőházhoz intézett felterjesztéséhez pártolólag járuljanak hozzá. Erre a felíratra csak azt mondhatjuk, hogy: „breviter“ úgy szól az ügyhöz, ami elől sem a kormány, sem a képviselőház nem zárkozhatik el, — és nem is fog elzárkozni ha a városi közig. törvényhatóságok legalább is nagyobb részében hozzájárulnak pártoló javaslatokkal. — Egyben sietek szatmárnémeti szab. kir. város törvényhatóságának hálás köszönetet kifejezni a felíratához lelkesedéssel történt hozzájárulásáért. Remélni merem külön-

ben, hogy ugyanezt fogják tenni a többi társ törvényhatóságok is.

Pécs szab. kir. város polgármestere ezzel a felterjesztésével olyan nagy horderejű munkát végzett, amit sem eléggé dicsérni, sem eléggé meghálálni soha sem lehetünk képesek.

A törvényhatóságokon áll, akarják é, hogy az örökös zaklatástól megszabaduljanak, anélkül, hogy nagyobb terhet véve nyakukba — tisztviselőik helyzetét teljesen biztosítsák.

Mi, akik hosszú időn át tünni megtanultunk, remélni is tudunk

Fel azért törvényhatóságok! igyekezzetek jót tenni azoknak, kiknek munkája nélkül el nem lehettek.

Vidéki rendőrkapitányok kongresszusa.

(Az államosítást kéri)

A vidéki rendőrkapitányok kedden délelőtt kongresszusra gyűltek össze a fővárosban, a vármegyeháza nagy tanácskozó termében, ahol sérelmeiket elpanaszolva, rámutattak arra a mizériákra, melyek a vidéki rendőrkapitányok szolgálati helyzetét megnehezítik, míg a kormány jogos és méltányos kéréseit meghallgatva, nem államosítja őket.

Ez a derék, hazafias testület, mely a nemzeti ellenállás idején annyira kivette osztályrészét, méltán megérdemli, hogy annyi év óta huzódó kérése végre meghallgatásra találjon.

Az államosítás kérdése már régibb keletű. Az 1903. évi kongresszus bizottságot küldött ki, melynek feladatául tűzte ki, hogy ezt a kérdést állandóan napirenden tartsa a kellő időben tegye meg a szükséges lépéseket.

Ez az idő most elérkezett, azon alkalmából, hogy gróf Andrássy Gyula intézkedése folytán felhívást intéztek az összes vidéki törvényhatóságokhoz, hogy azok terjesszék be a belügyminiszterhez mindama szabályrendeleteket, amelyek a vidéki rendőrség tiszti és legénységi létszámáról és járandóságáról szólnak.

A hétfői kongresszus abban a mederben mozgott, melyet az államosítás terve megszabott. A kongresszuson a vidéki rendőrségek ugyszólván teljes számmal voltak képviselve kapitányaik által. Ott voltak:

Hegedüs Sándor (Marosvásárhely), dr. Hadady Endre (Kolozsvár), Tussay Gábor (Kolozsvár), Mihály József (Kolozsvár), Jeszenszky Gusztáv (Korpona), Molnár Lajos (Szegszárd), Unger Hugó (Esztergom), Kesig György (Szolnok), Demidor Ignác (Nagykároly), dr. Ottahal Antal (Losonc), Sárkány Ferenc (Komárom), cseréfalvi Farkas Kálmán (Mezőtur), Tapossy Márton (Karcag), Géber Károly (Déva), Vasváry Arthur (Segesvár), Thurzó Miksa (Szepesváralja), Kőszegi József (Kőszeg), Gerenday József (Kiskunfélegyháza), dr. Angyal Ármánd (Győr), Kisfaludy József (Szombathely), Csizskó János (Dobsina), Gyürk Zsigmond (Beszterce), Tankóczy Gyula (Szatmár), Huzóczy Lajos (Körmöcbánya), Eleméry Ferenc (Nagyvárad), Farkas Mihály (Brasó), Kertész Bertalan (Nyiregyháza), Prohászka Antal (Lugos), Szekér Pál (Kiskunhalas), Nánássy Miklós (Deés), dr. Sárkány Ármán (Pécs), dr. Szalay József (Hódmezővásárhely), Kuthy István (Selmecbánya), Vigh Gyula (Debrecen), dr. Nessel Károly (Sopron), dr. Heimler Károly (Sopron), Emmerling Rezső (Kolozs), Bornemisza Gyula (Torda), Schmied Lajos

(Sátorlajuhely), Rédeky Géza (Nyitra), Vaczy József (Kassa), Széman János (Bazin), Szabó Lajos (Pancsova), Kucsera István (Pozsony), Badiny Zoltán (Rimaszombat), Szalay Mátyás (Szabadka), Barsch Gyula (Bártfa), Matolcsy János (Igló), dr. Varga Lajos (Kaposvár), Koperniczky Béla (Ujbánya), Reé István (Székesfehérvár), Csermel Béla (Esztergom), Eifert István (Ruszt), dr. Zettler István (Sepsiszentgyörgy), Lieszkovszky Géza (Nagykörös) és Schmid Titusz (Zombor).

Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter képviselőjében Matyasovszky György, belügyminiszteri titkár, az államrendőrség részéről Székely Vladimir, a rendőri sajtóiroda főnöke és Geguss Dániel, a Közbiztonság szerkesztője jelent meg.

Az értekezletet Hegedüs Sándor nyitotta meg. Üdvözölte a megjelenteket és köszönetet mondott gróf Andrássy Gyula belügyminiszternek, hogy a gyűlésen magát képviseltette. Hosszabb beszéd kíséretében ismertette ezután a kongresszus célját és köszönetet mondott Désy Zoltán pénzügyminiszteri államtitkárnak, gróf Bánffy Miklós főispánnak, báró Wesselényi Ferenc és Gaál Sándor orsz. képviselőknek, dr. Boda Dezső Budapest székesfőváros rendőrkapitányának, hogy az országos értekezlet diszelnökségét elvállalták és az értekezletet megnyitja.

Az előadó mindenekelőtt ismertette azt a memorandumot, melyben bajaik orvoslását kéri. Ezen orvoslást első sorban az államosítás útján való újjászervezésüktől várják.

A vidéki rendőrségek működésének eddigi eredménytelenségei első sorban annak tulajdonítható, hogy a gyakori kormányválság alatt, az egyes politikai pártok a vidéki rendőrségeket saját politikai céljuk elérésére használták fel.

Ez a jelenség szembeszökő volt, különösen a nemzeti küzdelem idejében, amikor a városi autonomia őrei meghódoltak a hazafiatlan kormánynak. Szolgálati pragmatika és megfelelő fegyelmi törvények hiányában — amelyek a köztisztviselők szabadságát ily körülmények között biztosítanák — a rendőrhatalóságok is kénytelenek voltak fedezni a törvénytelen kormány eszközeinek illegális ténykedéseit.

Ott pedig, hol a törvényhatóságok és a municipális rendőrségi szervek és a nemzeti ellentállásban résztvettek, kivezényelt katonai, esendőrségi stb. erők vették át a közbiztonsági szervek helyett azoknak teendőit.

Ezen alkalmával tehát leginkább beigazolást nyer az a sajnálatra méltóan szomorú valóság, hogy a vidéki rendőrség ki volt szolgáltatva mindennemű politikai befolyásnak.

Ezek a mizériák azonban talán seholsem olyan visszataszítók, mint a nemzetiségek lakta vidékeken, ahol valószínűleg alá van rendelve a rendőri hatóság a városi tanácsnak, a polgármesternek, mely aztán kénye-kedve szerint használja fel a személy és vagyónbiztonság őreit, éppen arra a célra, amely legalkalmasabb a nemzetiségi politika megerősítésére. Hiszen csak a közelmúltban volt rá nem egy eklatáns példa, hogy a nemzetiségek által lakott vidékeken mennyi üldöztetésnek volt kitéve egy egy hazafias érzelmű rendőrkapitány. Megtörtént egy felső vidéki városban, — ahol arendőrkapitány erős kézzel bánt el a magyarelles izgatókkal — hogy a városi tanács olyan embert tett meg alkaptánynak, aki a kolozsvári honvédszobrot megrugdosta s azért 300 kor. pénzbüntetésre ítélték s ezt az embert a kapitány mellé kémnek állították oda s mikor kitűnt, hogy tudatlan, hasznavehetetlen, a városi ta-

nács főjegyzőnek tette meg s még ma is viseli tisztségét. A rendőrkapitány bosszantására pedig egy magyarfaló nemzetiségi izgatót városi tanácsnokká neveztek ki, nagyobb fizetéssel, mint amennyi a rendőrkapitánynak van.

Ilyen és hasonló gázságok gyakoriak a felvidéki és erdélyrészi nemzetiségi városokban és a szegény rendőrkapitányok kénytelenek tűrni mindent, hiszen legnagyobb ellenségeik éppen azok, akiktől fizetésüket huzzák.

Már magában véve ezek az okok is indokoltá teszik a vidéki rendőrkapitányok törekvéseit, hogy államosítsák őket. De ha mindezekon kívül tekintetbe vesszük azt a körülményt, hogy a legtöbb vidéki városban a tanács és annak közegei szabályrendeletek útján egyszerűen kiveszik a rendelkezési jogot a rendőrkapitányok kezéből, akkor nem szabad csodálkoznunk azon az elkésereedésen, mely a rendőrkapitányokat évek óta eltölti.

A városok intéző körei természetesen mindent elkövetnek, hogy az államosítás kérdése meggyorsuljon. Erre nemcsak hatalmi, hanem anyagi szempontból is törekcszenek, mert attól tartanak, hogy a rendőrség államosítása esetén oly összeggel kell hozzájárulniok az államrendőrség fenntartásához, amennyi költségvetésükben e célra töl van véve, de amennyit a jelen körülmények között a rendőrség fenntartására nem fordítanak.

Az emlékirat a sérelmek valóságos láncolatát sorolja fel, amelynek egy csekély része is elegendő arra, hogy a vidéki rendőrség államosításának kérdése végre-valahára kedvező elintézését nyerjen.

A memorandum felett élénk vita fejlődött ki, végeredményében azonban egyhangulag elfogadták és elhatározták, hogy kedden délelőtt küldöttségileg nyujtják át a memorandumot a kormány tagjainak és az országgyűlési pártok elnökeinek.

A memorandumban körülirt ujjaszervezés alapelvei a következők:

1. A rendőrség az egész országban államosítás útján ujjaszerveztessék, mint olyan intézmény, amely kizárólag állami feladatot teljesít s így egyedül az államosításban találja létfeltételét.
2. A javadalmazás, valamint a tisztviselői minősítés egyforma legyen a székesfővárosi m. kir. államrendőrség hasonló rangú tisztviselőinek minősítésével, javadalmazásával és nyugdíjgényeivel: tekintet nélkül arra, hogy a tisztviselő az ország mely részében és hol teljesíti szolgálatát.
3. Egyenruházat, fegyverzet, fegyverhasználati jog a székesfőváros rendőrségével azonos legyen.
4. A szolgálati pragmatika, fegyelmi törvény az egész államrendőrség tisztviselői karát illetőleg a már kfejtt okokból ujonnan alkottassék; politikai kérdésekben pedig helyeztessék a tisztviselői kara független magyar bíróság ítélkezése alá.
5. Nyugdíjazás tekintetében az államrendőrség tisztviselői és legénysége részére kivételes kedvezmény biztosítsassék oly alapon, hogy harminc évi szolgálat után számukra teljes nyugdíj adassék.
6. Az ujjaszervezésnél a most szolgálatban álló rendőrtisztviselők és rendőrlegénység eltöltött szolgálati idejük teljes beszámításával s rangjuk megtartásával maradassanak meg az államosított rendőri testületben.
7. A rendőrtisztviselők és rendőrlegénység, amennyiben államosítás esetén jelenlegi helyeiken rendőrkapitányság nem szerveztetnék, első sorban tarthassanak igényt az

ottan való további alkalmaztatásukra; áthelyezhetők csak fontos szolgálati érdekből vagy büntetésből legyenek.

8. Kerületi rendőrkapitányságok szerveztessenek, melyeknek élére kerületi főkapitányságok állítsassanak, kik a rendőrkerületekben ellenőrzést gyakorolni, másodfokban bíróságnak, rendőri ügyekben utasításokat, rendeleteket kibocsátani legyenek hivatva.

9. A rendőrlegénység részére kerületenkint rendőri szakiskolák állítsassanak fel, ahol azok teljes kiképzést nyerjenek s csak hat havi iskoláztatás és a sikerrel kiállott szakvizsgálatok után foglalhassák el állásaikat.

10. A rendőrségnek szolgálatközben történt fegyverhasználatát fölött az e célra kerületenkint szervezett rendőrbíróság ítélkezék s csak ha bünös szándék állapíttatik meg, adassék ki a rendes bíróságnak.

*

A kongresszus további folyamán az egyesülés módzatait vitatták meg. Az alapszabályok letárgyalása után megejtették a választást, amelynek eredményeképp ideiglenes elnök Hegedüs Sándor főkapitány lett. A kongresszus ezzel délután két órakor véget ért.

Esti levél.*

— A debreceni név. —

Debrecen szabad királyi város törvényhatósága egyik legutóbbi közgyűlésén kimondotta, hogy szombat este 6 orától hétfő reggel 6 óráig zárva tartatja a pálkaméreséket. Kimondotta pedig dr. Burger Péter orvos javaslatára, előkelő színvonalu tanácskozás után, egyhangu határozattal.

Éljen Debrecen!

Ha a törökkel való harcaink idejéből fenmaradt ez a szólás: kivivta az egri nevet, a humanitásért való küzdelemnek győzedelmes magyar vitézeire ezentul azt kell mondani: kivivta a debreceni nevet. Mert nagy dolgot cselekedett az a nemes város. Az emberi nem legszörnyűbb ellensége, az alkoholméreg ellen folyó papirosháborut tetté változtatta; kiemelte az egész kérdést a theoriák homályából; megtanított rá bennünket, hogy a meddő jóakarát tulajdonképpen röstség, mert cselekedni is kell és lehet. Végét vette annak a szomorú állapotnak, hogy az alkohol kérdése is egy húron pendült az örök béke problémájával; vagyis, hogy mikor az ember ezekről a dolgokról olvasott, hát minden tisztelete mellett is elásította magát:

— Gyönyörű igazságok ezek, de hogy valami a megvalósulás felé vigye őket, azt majd csak az unokáink fogják megérni, ha ugyan megérik; mert az ország nem enged a kardjához nyulni s azt sem tűri, hogy a pénzes zacskójában kotorásszanak. Mind ennek pedig Staatsraison a neve.

Debrecen cselekedete ugynevezett államérdeket érint; hát ennek az érdeknek is cselekednie kell, mulhatatlanul. Vagy helyben hagyja a határozatot s ebben az esetben ama nemes példa nyomdokában fog járni minden törvényhatóságunk; vagy megsemmisíti, azaz kimondja, hogy a magyar kincstár nem lehet el a vasárnapi szünettel járó fokozott szeszfogyasztás adószázalékai nélkül.

Kevésbé akációs beszéddel ez azt teszi, hogy a fiáncnak fontos és kedves a vasárnap, mert akkor a magyar többet iszik, mint az egész héten: heti keresménye a zsebében van, dolga meg nincs, hát pótolja a mulasztást. Egy szóval: kész a kettős alkalom; a polgárnak, hogy tele szíjja magát pálinkával, vagyis remekül fizesse közvetett adóját, az államnak meg, hogy növelje bevételeit. Ha vasárnap nem mérnek szeszt, csökken a fogyasztás, tehát a fiskus károsodik.

* A Pesti Hirlap-ból vettük át ezen Debrecen dicsérő cikkelyt.

Csakhogyan igaz-e ez? Mink igen sokan azt hisszük, hogy — sajnos — nem igaz. A vasárnapi csapszékzárás miatt ugyan nem innék kevesebbet a magyar, talán egy csöppel sem. Mert megvásárolná pálinkáját akkor, mikor még lehet. De a tilalom foganatja mégis áldásos lenne: megszűnnék minden rut, kiszámítottan rut ösztönzés, mely a szegény embert arra viszi, hogy épp az nap agyonigya magát és megfélemlenve családjáról és mindenről, részeg fővel a kármentő deszkájára dobja heti keresetét. Ha szombaton még józanul méret magának szeszt, hogy legyen vasárnapra: nem izgatja a mámor, nincs a részegség lejtőjén, mértéket tud tartani. Eszébe jut, hogy több nap, mint kolbász; maradjon pálinkáraláló az egész héten. Bizony ez a számítás se nagyon örvendetes, mert hiszen csak a méreg oekonomiája. az alkoholmennyiség felosztása arányosabb részekre. De mégis csupa erkölcs és józanság a mai állapothoz képest, mikor a vasárnap a képtelenül nagy dózisok hivatalos napja, a részegség, a pazarlás megszabott és kincstári érdekű időpontja, a valósággal elrendezett alkalom, hogy a munkás ember eligya keresetét, siheder korától fogva pedig az iszákosságnak vasárnapi iskolájába járjon.

Dr. Burger Péter nemes gondolata, Debrecen nemes cselekedete ennek a szörnyűségnek vet véget. Vagy legalább akar véget vetni; mert ki tudja: miként fog járni a finansz s nem törli-e el egy tollvonással mindazt, amit azok a derék elmék gondoltak és cselekedtek. Hanem ennek az ügynek mégis az országgyűlés elé kellene kerülnie, akár milyen formában. Ha igaz, hogy a képviselő urak csakugyan tanácskoznak, hadd látna meg a világ: kivívják-e a debreceni nevet?

Válasz.

— Győr város rendőrkapitányának. —

Igen tisztelt kapitány Ur!

A debreceni rendőrség által készített memorandumot, mint az ennek megállapítása tárgyában dr. Boldisár Kálmán főkapitányhelyettes ur kezdeményezése folytán megtartott értekezlet egyik jegyzője, én is aláírtam. Ezért tehát kapitány urnak a „Közbiztonság“ (Rendőri lapok) folyó évi 5-ik számában megjelent közlésére, amennyiben ez a debreceni memorandummal foglalkozik — válaszolni kívánok.

A debreceni memorandumra több városi rendőrségtől és városi hatóságtól kaptunk üdvözlő levelet, melyben a hasonló szellemben való meggyőződésnek, s az eszme pártolásának adatik kifejezés; mely körülmény bizonyítja azt, hogy az államosítás ellen ez időszerint nem csupán a debreceni rendőrség „egy magában“ foglal állást.

Hogy teljesen és a legmegdöbbenőbb módon mostoha sorsban vagyunk vidéki, s köztünk debreceni rendőrség, azt mi a memorandumban kifejezzük, beismerjük; és az a körülmény, hogy ezt be kell ismernünk, hogy e helyzetünket már régi idő óta sajnos tapasztaljuk, indított minket arra, hogy segítsünk magunkon és pedig azt az utat választva, amelyen leghamarabb célt érhetünk el.

Hivatkozik kapitány ur a rendőrkapitányok budapesti kongresszusára, mely a rendőrségek államosítása ügyében az általános óhajnál — íme már ötödik éve — egyebet el nem ért; és aztán a Máramarosziget város felterjesztésére, mely azt az eredményt érte el, hogy egész a miniszteriumig feljutott, s mivel tovább fórum számára nem volt, tovább nem mehetett. Talán lehetne más egyéb mozgalomra hivatkozni, de dacára azoknak, a vidéki rendőrségek ott vannak, ahol eddig voltak.

A vidéki rendőrkapitányok napjainkban ismét kongregáltak, és mint csaknem bizonyosra vehető volt, más nem történt, mint az a bizonyos óhaj egy fokkal nőtt. Ha az előbbinél nagyobb szabású felterjesztés készül el, ha még akkorra a miniszteriumnál magasabb fórum fel nem állittatik, körülbelül az is csak addig juthat el. Ezek pedig az ügy érdekéért nem nagyon „lélekemelő momentumok“.

Elvitázhatatlan, hogy ilyen utakon haladni nem célra vezető. El kell ismerni, hogy kongresszusok, ezekkel kapcsolatos bankettek és felterjesztések, sem más mozgalmak akkor nem segítenek a rendőrségen, midőn az államosításért olyan helyen kopogtat, ahol a kívánalmával ellenkező meggyőződésben vannak.

Nagyon tévednek azok, kik tetszetős szólam gyanánt hangoztatják: „a rendőrség ne politizáljon“. Igenis akkor ne politizáljon, midőn a hivatalos szobában, vagy az utcán, vagy bárhol tesz szolgálatot, hanem akkor, midőn az egész testület érdekében akar valamit kivívni. Ezt a politikát üzzük mi debreceni rendőrség. Mert ha önök elfogadják a ne „politizáljon“-t minden tekintetben, akkor a kongresszusoknál tovább nem mehetnek, ha önök nem politizálók kéri a politikus kormánytól az államosítást: a dolog balul üt ki, mert ha önök nem, de politizál a kormány, s mint köztudomású dolog, jelenben minden államosításnak ellensége, a törvényhatóságok önállóságának megvédelmezését tűzvén ki főcéljául.

Nos tehát a kormánytól mit várnak önök? A rendőrség államosítása megtörténhetik e jelenbeni viszonyaink között? Bizony jobb lesz, ha politizálnak egy kicsit s velünk együtt azt mondják, hogy miután a kormánynál napirendre van kitűzve a törvényhatósági jogu városok egységes szervezése tárgyában hozandó törvényjavaslat, s miután ez uton a th. j. városok rendőrsége is egységes szolgálati pragmatikát nyer: mindannyian a városi tisztviselők között akarunk maradni, és ezek fizetését a vármegyeiekhez hasonlóan rendeztetni; nem kívánczunk az állam tisztviselői közé soroztatni. Ez az aktuális mód, ezt kell addig, míg itt van az ideje, szorgalmazni, s az ország minden rendőrségének együttesen kivívni. Hiszen ha lesz egységes szolgálati pragmatikánk, ha jobb fizetésben részesülünk, akkor mint egy intésre megjavul a vidéki rendőrség helyzete, akkor alkalmas szervekkel lesz ellátva.

Egységes és kormányhatóságilag irányított szervezet mellett a rendőrségnek működési körébe nem tartozó „községi“ teendők államosítás nélkül is levehetőek vállalkozókról, s meghagyatván a tulajdonképeni rendőri teendők, a t. közvéleménynek nem lesz alkalma felháborodni azért, mert rossz a rendőrsége.

Azáltal, hogy hitegetjük magunkat az államosítással, lehetővé tesszük azt, hogy a városatyák azon hitben ringatóznak: jön az államosítás. Hogy megszűnjék mindenféle pilátusi módszer, első sorban mondjuk magunk: nem kell nekünk államosítás, mi a th. j. városok tisztviselői között akarunk maradni s akarjuk, hogy városunk, mint saját ügyét, a mi ügyünket rendezze. De persze, ha szépszinű görögötüzeket gyujtogatunk, melyeknek csak fénye van, de tüze nincs, könnyen elvakulnak az emberek, azt hiszik a nagy fény miatt, hogy valami csakugyan ég, hogy már van valami abban a dologban, amit úgy hívnak: államosítás.

Tehát ne ámítsuk egymást, nincsen abból az államosításból semmi, nem is lehet, ne is legyen. Államosítás nélkül is lehet jó rendőrség, csak legyen az a modern kor igényei szerint szervezve, ellátva és szigorú rendszerben vezetve. Az államrendőrség sincs ezeken kívül más égi ha-

talom birtokában s bár hívták volna államrendőrségnek, ha olyan sorba lett volna, mint a debreceni rendőrség volt, éppen úgy megtörténik a Kovács Gusztáv-féle eset. Ne tessék félrevezettetni magát kapitány ur! Nem a főispán szomorú históriája az, amit a debreceni rendőség alkotmányvédő misszióknak tart, nem azért akarja az önkormányzati rendőség fentartását, hogy esetleg azt, akit a közvélemény hazaárulónak tart, a jövőben is megvereti, vagy megveretni engedi, hanem igenis az önnálló törvényhatósági jogu város szervében akar maradni s ezzel együtt teljesíteni alkotmányvédő missziót. A mi meggyőződésünk szerint a rendőr is lehet hazafi.

Ha pedig úgy fogjuk fel a dolgot, hogy alkotmányellenes időben semmiféle garanciát nem nyújt az önkormányzatilag fenntartott rendőség, mert olyankor az alkotmány védelmére nem tud sorompóba állni, sőt beadja a derakát az önkénynek; akkor, kapitány ur, menjünk tovább is és mondjuk azt, hogy államosítani kell az összes törvényhatóságokat, mert ezek is meghajoltak azoknak a bizonyos főispánoknak; ezekben sincs garancia.

De hát az államrendőség mit csinál ez alkotmányellenes kormány alatt? Az önkormányzati rendőség ha meghajtja is derakát az önkénynek, szolgálatra csak rendőri teendők elvégzésében kényszeríthető, de az államrendőség rajokat bocsájt ki magából egyes helyekre s a területeket megszállja és kerül ki belőle főispán, megyei főjegyző, aljegyző, titkár stb. Ez tény. Ez nem rég történt, könnyen vissza lehet reá emlékezni; de remélem, hogy bárki levonhatja ebből a következtetést s mostoha időkben járó két rossz közül a kevésbé rosszat szivesebben választja.

Aztán ne tessék összehasonlítani a csendőrséget a rendőrséggel. Lehetet volna Kassának államrendősége is, még sem tudta volna ezzel úgy fentartani a rendet a Rákóczi temetésén, mint a csendőség, mert van ennek egy sajátos tulajdonsága, ami hála Istennek a rendőségnek nincs meg. Akármilyen intelligens, vagy nem intelligens publikum legyen is, de mind tudja, hogy a csendőr fegyvere könnyen elsül. Az a kis darab ólom nagyobb rendet csinál, mint egy század államrendőr.

De hangsúlyozni kívánom, hogy nem a csendőség maga, hanem az ólom golyó az, mely tömeggel, vagy támadással szemben megállja helyét; mert a csendőség — melyet megközelítőleg van az államrendőség szervezve — közbiztonsági intézkedésekben nem valami kiváló intézmény. Ime ez is tény: az alkotmányellenes időben a Kassán oly szép rendet csináló csendőség Debrecenben is járt és szuronyos fegyverével a déli órákban a főtéren sétáló úri hölgy s apró gyermekekből álló közönséget lökdöste és mig-e tapintatos rendőri funkciót vegezte, ugyanott a főtéren fényes délben raboltak ki egy üzletet.

Ami pedig az önkormányzati rendőri intézménnyel járó befolyásolhatóságot illeti, arra csak ennyit: Tud olyan hivatalt kapitány ur, ahol kisebb-nagyobb mértékben ne pressionálnának s talán azt gondolja, hogy az államrendőség kivétel? Azt a tisztviselőt pressionálják kapitány ur, aki fogékonysággal huz a gerinctelenségre, legyen az állami, t. hatósági, vagy bármiféle hivatalnok. Ez az emberi természetben rejlik; ezen nem segít az államosítás!

Különbösen abban egyetértünk, hogy szükség van egységes szolgálati pragmatikára, országos garanciális törvényekre s ha ezek elérése a főcélunk, mi szükségünk van az államosításra? ezeket megnyerhetjük anélkül is. Vagy talán csak az a főcél, hogy állami hivatalnokok legyünk? Hiszen a mai világban a társadalom $\frac{3}{4}$ része

siet az államhoz kenyérért s mennél többen jelentkeznek, annál kevesebb jut egynek.

A vidéki rendőség államosítását kívánni a jelen viszonyok között a dolog elodázására; hiszen nyilván való, hogy a kormány nem kíván foglalkozni ezzel a kérdéssel. Az tehát, ki a vidéki rendőség ügyéért harcolni kíván, nem fordulhat más módhoz, mely által a rendezést leggyorsabban keresztül lehet vinni. Mi az elmondottakat tartjuk ilyennek, mert előttünk nem az a fő, hogy államosítsák a rendőség, hanem az, hogy ügye minél előbb rendeztessék. Azt hiszem, lehetetlenség nekünk ebben igazat adni s lehetetlenség azt bebizonyítani, hogy az államosítás útján leghamarabb elérjük célunkat. Aki ezt állítja, annak még nem sürgős a dolog!

Még csak egyet. Mi, Debrecen sz. kir. város rendőrtisztviselői egy vagy két kivétellel pályánkat a városi tanácshoz beosztva kezdtük meg s eszünkbe sem jutott rendőrnök kíváncsítani. Hogy mégis azok lettünk, azt egyszerűen az indokolja, hogy az idejövétel előlépés volt. De ha valaki nyiltan nem is meri bevallani, rejtett óhaja az, — még annak is, aki egyenesen rendőrtisztviselő lett — hogy a tanácshoz megfelelő valamely állásra bemehessen. Egész bizonyosra veszem, hogy az ország városi tisztviselőinek 90%-a így gondolkodik, ez a százalék ezzel a szándékkal kezdte meg közigazgatási pályáját. Ha már most államosítunk, elveszítjük a rendőséget a várostól, elszakadnak a tisztviselők is; ami az összes állami tisztviselőknél a réme; lesz áthelyezés, felforgatás amennyi csak lehet.

Lesznek a helyi viszonyokat nem ismerő, azzal nem törődő állami rendőrtisztviselők, kiknek előmenetelük érdekében az lesz a céljuk, hogy minél több rendőri érdemet szerezzenek. Ily érdemek szerzésénél pedig — kevés eset kivételével — nagyon vigyázni kell arra, hogy a lakosság zaklatásnak kitéve ne legyen.

Azért mentük közigazgatási pályára, hogy szülő városunknak szolgáljunk ott szeretünk élni, oda köt bennünket a családi életünk. Ha tehát városi rendőség maradunk, az állami tisztviselőséggel járó mizeriáknak kitéve nem vagyunk s elérhetjük a városi közigazgatásban kitűzött célunkat, mert bizonyára annak a fentebb említett %-nak a rendőség jelenlegi viszonyai között nem lehet az az ambíciója, hogy az államosítás keresztül viteléig, az az végleg a rendőségnél maradjon.

Mindezeknek tehát nem kell államosítás!

Bár, hogy erre a körülményre is rámutattam kapitány ur előtt, úgy tűnhetik fel, mintha előttünk önző cél lebegne akkor, amidőn a rendőség ügyéről beszélünk, de az embernek főcélja a jobblétért, boldogulásért küzdeni s joga van erre különösen annak, kinek helyzete tarthatatlan. Ha tehát egy általános célért való küzdelemben az egyéni érdeket félre nem tesszük, az azért történik, mert a két céleggy mással szoros kapcsolatban van. Midőn indokolni tudjuk az általános érdekű cél elérhetése végett vallott nézetünket csak erősít bennünket e meggyőződésünkben az, hogy egyéni célunk elérhetésével megegyeztethetőnek tartjuk.

Ha a mostani helyzet miatt a rendőségtől el kíváncsítunk, azért van, mert itt az egyéni boldogulás nehéz s ambiciónáljuk a jobblét elérhetését. De ha a rendőség ügye rendeztetik, akkor nem fogunk máshová törekedni.

Siessünk tehát azt a módot választani, mely által a köz- és magánérdek kellőképen kielégíthetők.

Fogadja kapitány ur tiszteletteljes üdvözetemet.

Debrecen, 1907 febr. 23.

Kovács Kálmán.
rendőrfogalmazó.

A debreceni egyetem tervezete.

A debreceni főiskola akadémiai tanácsa által tárgyalási alapul elfogadott javaslat.

— Irta: Kun Béla dr. jogtanár. —

— Folytatás. —

Ha a debreceni egyetem nem képzelhető másként, mint a debreceni református főiskola továbbfejlesztésével, ezzel nagyjában adva vannak a felállítandó egyetem keretei is. Vagy legalább adva van az a minimum, amelynek megvalósítására törekedni első sorban kell.

A debreceni főiskolának ez idő szerint két teljes — theologiai és jogi — és egy csonka — bölcsészeti — akadémiai fakultása van; az első öt, a második nyolc, a harmadik négy tanszékkel, mely utóbbiak közül kettő már ma tényleg be van töltve, kettő pedig a jövő tanév elejére töltetik be. A bölcsészeti szakon létező tanszékek — ide számítva a két ezentul betöltendő is — a bölcsészettudomány-történeti csoportba tartoznak, amennyiben egy bölcsészettudománytörténeti, a másik történelmi, — a harmadik és negyedik pedig magyar irodalmi és classica philologiai lesz.

Arra azonban, hogy a létező theologiai és jogi fakultás mellett első sorban a bölcsészeti jöjjön számításba, nemcsak ez a tény vezet bennünket, hanem az a körülmény is, hogy a debreceni egyetem létesítésére irányuló akciónak a magva tulajdonképpen a tanárképző-intézet kapcsolatos bölcsészeti fakultás gondolata volt. Ez a gondolat dominált az egész mozgalom alatt a protestáns egyházi hatóságok körében, ez alatt a cím alatt gyűlt a főiskola részére tett egyetemi alapítványok és adományok nagyrésze, az egyházkerület is bölcsészeti tanszék felállítására hajlandó (1903. évi 284. sz. határozat) s a régebbi alapok közt is tekintélyesek vannak (gróf Degenfeld Imre- és Szegedi Sándor-félék) erre a célra rendelve. A református egyházi hatóságok kétségkívül csak a bölcsészeti fakultás érdekében hajlandók sikra szállni a debreceni egyetemért. Mindenekelőtt tehát a bölcsészeti fakultás létesítésére kell gondolnunk, — az orvosi, vagy bármely más fakultás csak másod sorban jöhet számba.

Azonban a bölcsészeti szak is két tudománycsoportot tartalmaz, mihez képest pl. Kolozsvárt tényleg két fakultást alkot: bölcsészettudomány-történeti és matematika természettudományit. Kombinációba lehet venni tehát egy olyan egyetemet is, amelyen a theologiai és jogi mellett a harmadik fakultás a kétfelé osztható bölcsészeti szaknak egyik csoportja volna. Egy ilyen egyetem — a továbbfejlesztés nagyon alapos reményét figyelmen kívül hagyva is — magában véve is nagy előny volna Debrecen városra és a protestáns egyházakra nézve egyaránt. A városra nézve nemcsak azért, mert egy egészen új tudományos intézetet nyer, hanem a létező kis fakultás ereje és tekintélye, vonzó képessége szempontjából is, — a protestáns egyházakra nézve pedig, mert a tanárképzésnek legalább egy jelentékeny részét kezükbe vehetik.

Ha a kénytelenség, nevezetesen a kellő anyagi erőhiánya arra indít bennünket, hogy a teljes bölcsészeti szaknak esetleg csak egyik csoportjával is beérjük, választanunk kell a két csoport között. Kétségkívül sok és alapos érvet lehetne felhozni a matematika-természettudományi csoport mellett. Ma, amikor minden tudományban — a hittanban és a társadalomtudományban is — mind nagyobb tért foglal a természettudományi alapokon vizsgálódás, egy természettudományi felsőbb iskola létesítése mérhetetlen tudományos jelentőséggel bír. Azonban mégis a böl-

csészettudomány-történet-nyelvtudományi csoport mellett kell állást foglalnunk.

E fakultás létesítése sokkal olcsóbb. Mert igaz, hogy ennél több tanszékre van szükségünk. A Dóczi-féle javaslat irányítása szerint itt összesen 15, míg a matematika-természettudományin csak 9 tanszék kell. Azonban ne feledjük, hogy a matematika-természettudományi szakcsoport gyakorlatilag szintén középiskolai tanárképzéssel foglalkozik és mivel a tanári oklevél megszerzéséhez bármely szakon a magyar nyelv és irodalomból és paedagogiából is okvetlen vizsgázni kell, e két tanszékre akkor is szükség volna, ha csupán a természettudományi fakultást létesitenők. Továbbá a jogi tanulmányi rend szerint a joghallgatóknak, valamint az egyházkerületi rendtartás szerint a hittanhallgatóknak is bizonyos történelmi és bölcsészeti tárgyakat okvetlen hallgatniuk kell, — ez a két — különben is létező tanszék is szükségkép meg kellene tartani és így a matematika-természettudományi szakcsoport felállítása esetén is legalább $9+4=13$ tanszékre, vagyis csak kettővel kevesebbre volna szükség. Ezen két tanszék megtakarításával megmaradó összeget azonban felemészti a természettudományi csoport egyéb szükségletének többlete. Itt okvetlen szükség van tanársegédekre, nagyobb szolgazemélyzetre, laboratóriumokra, gépekre, fűvesszertre stb., úgy, hogy míg a bölcsészettudomány-történeti csoport évi rendes szükséglete — a tanári fizetések, szolgál fizetésén és a mindkét fakultásnál szükségképpen felmerülő dologi kiadásokon kívül a Dóczi-féle tervezet szerint csak 7800 korona, a kolozsvári egyetemen pedig az 1907. évi költségvetés szerint 16,300 korona, addig a matematika-természettudományi csoportnál ugyancsak a fenti tételeken felül a Dóczi-féle tervezet szerint 24,000, a kolozsvári egyetemen pedig 83,600 korona, tehát a legszűkebben számítva 16,200, állami színvonalon számítva 67,300 koronával több. Amiből nyilvánvaló, hogy egy megfelelőleg berendezett matematika-természettudományi fakultásnak fentartása is többbe kerül, mint ugyancsak megfelelőleg berendezett bölcsészettudomány-történet-nyelvtudományi.

De hát még a megfelelő berendezés! Mint már érintve volt, a bölcsészettudomány-történet-nyelvtudományi szakcsoport — melynek csak tantermekre és szemináriumi helyiségekre, szertárakra van szüksége — a főgimnázium kitelepítése után elhelyezkedhetik a kollégium épületében, ellenben a matematika-természettudományi szakcsoport létesítése sok építkezést és beruházást igényelne.

Végül még a prot. egyházak érdekét sem lehet figyelmen kívül hagyni, amely kétségkívül inkább amellel szól, hogy a bölcsészettudomány-történet-nyelvtudományi csoporton működő tanárok képzését biztosítsa a maga számára, mint amely tantárgyak tanárainak áll módjukban első sorban a kívánt protestáns szellemet vinni magukkal az iskolába.

Ezek figyelembe vételével a református egyház és Debrecen város akciójának együttesen arra kellene irányulni, hogy a theologiai, jogi és bölcsészettudomány-történet-nyelvtudományi fakultások létesítése legyen első sorban biztosítva s ezen három fakultásnak megfelelő színvonalon biztosítása mellett azt követelni, hogy az állam most már vagy ismerje el ezen három fakultású főiskolát, mint nem állami jellegű egyetemet, vagy egészítse ki azt matematika-természettudományi és orvosi fakultással, és ez esetben a református egyháznak és Debrecen városnak az egyetemre, illetve annak ezen faktorok által létesített három fakultására nézve ezeknek ingerenciáját velök egyesség útján állapítsa meg.

Ami most már ezen tervnek realizálását illeti, erre nézve a következőket kell kiemelni:

A theologiai karon úgy az egyházkerület, mint a konvent illetékes megállapítása szerint elég 7 tanszék, amennyinél több a német egyetemek legtöbbször sincs. E tanszékek volnának:

1. Ószövetségi írásmagyarázat.
2. Újszövetségi írásmagyarázat.
3. Rendszeres hittan és vallásbölcselet.
4. Gyakorlati lelkészet és erkölcsstan.
5. Egyháztörténelem.
6. Patristika és apologetika.

7. Összehasonlító sémi nyelvészet és assyriologia. Ezekon kívül kívánatosnak mondatott ki még egy második gyakorlati lelkészeti tanszék létesítése.

A jogi karon az egyházkerület és konvent munkálata szerint 10 tanszék elég volna s ezt Dóczi azzal is indokolja, hogy négy német egyetemen ennél is kevesebb a jogi tanszékek száma. Azonban ne feledjük, hogy a német egyetemeken oly tárgyakat, melyek (jogbölcselet, közgazdaságtan) nálunk a jogi fakultáshoz tartoznak, a bölcseleti karon adnak elő, másrészt, hogy nálunk a jogi szakot keresik fel a hallgatók a legnagyobb előszeretettel s itt igyekeznek maguknak megszerezni azt az általános „egyetemi“ műveltséget, melyet Németországban leginkább a bölcseleti karon keresnek. Magyarországon a budapesti egyetemen 26, a kolozsvárin 14 a jogi tanszékek száma (az 1907. évi állami költségvetésben ennyi rendes tanszék fedezetéről történik gondoskodás) s valóban nálunk sem lehetne kevesebb 11-nél. Ezek volnának:

1. Római jog.
2. Jogtörténet.
3. Egyházjog.
4. Jogbölcselet és nemzetközi jog.
5. Magánjog.
6. Közigazgatási és pénzügyi jog.
7. Társadalmi gazdaságtan és statisztika.
8. Polgári peres eljárás.
9. Kereskedelmi és váltójog.
10. Büntetőjog és eljárás.
11. Politika, közjog.

Ezekon kívül kívánatos volna a közjognak a politikától elválasztása, továbbá egy szociologiai, még egy magánjogi és még egy társadalomgazdaságtani tanszék, tehát összesen 4 tanszék mielőbbi létesítése.

(Folyt. köv.)

A szomoru multból.

— Az 1705-iki német pusztítás Debrecenben. —

Debrecen történetéből tudjuk, hogy tengersokát szenvedett a töröktől, tatártól, némettől egyaránt. Ilyen szomoru esztendeje volt az 1705-iki, midőn, az akkori jegyzőkönyvek tanúsága szerint, a német armádia bevonult a városba. Volt ezek közt dán katona és rácok bőven. Harmadnap mulva megengedtetett a szabad préda. A lakosság nagy része a biróval együtt elmenekült Tokaj felé. mert generális Károlyi Sándor ezt javasolta.

Amig az armada a városban tartózkodott, a következő károkat tette:

1. *Templomokban*, a nagyban a székeket felforgatta, a szőnyeget a predicáló székről leszaggatta, a Cantor veszszejét elrabolta, az énekes könyveket széttepte:

A kis templomban a predicáló szék superlátja kivagdaltatott, a keresztelő kannát tálastól elvitték, a Birák és Praedicátorok székeit kiforgatták, a Perselyeket szétverték és azokat gyalázatos módon mocskokkal megtöltvén profunálták.

2. *Scholákban*, mind a Pataki, mind az itt való Bibliotheca elpredáltatott, több 300 Auclanál, sok könyv széttepettetett, sok félig megépettetett. sok levelenkint az utcán és Tábor helyen széthintetett, sok porba és trágyába kevertetett, a Thékák összeforgattattak, a Diákok odahordott ládái felhasogattattak, térdig ért a házakban az össze-csavart papiros. A Csengettyük is elvitettek, sőt Kemencék úgy a Classisokban, mind Camásakban összeveretett. Némely falra ezt irták: „Venimus ut amici, fugistis ut inimi ci. Fugistis in vestri rumam“.

3. *Typographiánk* igen szép vala, de az is minden felől elbomla, nagyobb része a betűknek Canába rakatott volt, a Tar Cata nevű Városháza Kapujának északfelől való Boltok rejtekében, de az is kivágattatott és kiforgattatott. Párnákból kihalogatott és szétszóratott tollak porral, gazzal, szeméttel, boltbeli aprólékkal összekevertetett, kiváltképen bécsi korom is lévén a betűkkel együtt, melylyel nyomtatni szoktanak, annyira se fogott, mind betűt, tollat, port a boltban nagy bajjal separtettek egybe, a betűt mind gázoltuk, sok betűt az utcákon mezőkön, és tábor helyeken mind itt, mind másutt elhintve találtunk.

A *Typographia* háznál maradt betűk és Sotu és egyéb eszközök is odavagynak.

4. *Patikabéli* szerzőiainak a javából három ládával, amint hamarjában össze lehetett kötötteni elvitettünk, de ami itthon maradt, mind a polcokból, mind amely edények és réz mozsarak, eszközök elásattanak a földbe, oda vagyon. Lajstrom szerint szedte kezébe a Tábori Patikárius, amint azon felejtett vagy hagyott írásból látszott. Némely vizek, füvek, gyökerek meghagyattak intact. Ezt mindazonáltal ha Isten megtart, hamarabb felépítjük, mint a Typographiát.

5. *Tanácsházaknál*. Az öregben: az asztalokról a zöld posztó leszaggatva, székek, asztalok összeforgatva, a falakon levő képek, Insidnek eltépettek. Az ott levő csomóbeli levelek is elpusztultak. Egy összeolvadt harangdarab ami régen ott volt, eladatott.

A *kicsinben*: Az ajtó bevagdaltatott, a zárja elvitetett, kemencéje összebontatott. A város cimere és Iustitia képe, mely in anno 1700 depingálódott, rárajából levéttetett, oda vagyon. Ezen cimere Mosonban 1750-ben megtaláltatott. Az összekötött csomóbeli levelek szétszóratottak, az eleitől való portiósági lajstromok, számadó könyvek széttepettek, a Protokolumok táblájukból kiszaggattattak, egynéhányból csak a fején tiszta papiros metéltetett ki, egynéhány teljesen elveszett. A belső rejtek is feltöretett, a benne levő két nagy fekete láda, melyben régi írások, levelek voltak, felvagdaltatott. Az almáriom alatt levő deszka felszagattatott.

A *szalonnásházban* is fami volt, összeforgattatott, ott levő copiák, melyeket Colonelles Herentes Montecuccoli, midőn kvartélyban anno 1703 itt volt, csináltatott farsangon s itt hagyott, összetördeltettek, hasonlóan a melyeket magunknak kellett volt csináltatnunk egynéhányat Károlyi Sándor ur parancsolatjából Ő Nga hadai számára. Bizonyos számú nyergek is voltak lodingokkal és egy torna toailetel, azok is ott maradván, elvitettek.

Az *alsóházban*: az ajtózárat, a falbeli almáriomokból a zárok levéttettek. A Város cimere a falról, mely még

in anno 1600 Rudolphus Császár idejében irattatott, midőn a Város Privilégiumait confirmálta és a Czimert is, a sebes tűzben szálló s magát megégető Fhönix madár képével ujtotta, veres viasszal való pecsétlést engedte, amint a Donalióban kövén vagyon daclarálva, levétetvén, szétvagdalattott és a házon kívül darabokban találtatott.

Sáfarházban: az almáriumok felhasogattak, asztal és székek felforgattak, pádimentum rutul felásattatott, a régi mérő serpenyő elvitetett a fontokkal együtt.

Vásárbírák házából, noha elásták volt ama régi réz mázsa, egész és fél font, itcze, meszely, melyeket még régi dicsőséges Magyar Királyok idejében hozattatott volt a Város Badáról, elvesztek, még a vékákából sem maradt.

6. Város korcsmájában elpusztított bor ára frt. 606.

7. Az város vendégfogadójánál és a hortobágyi híd-nál frt. 536.

8. Egyébb boros háznál maradt 5600 itce égettbor, mind elveszett, danenum 5600 frt. Ezenkívül az üstök is oda vagynak.

9. A Város régi pallosa, két élű, nagy markolatu, mellyel halálra sententiázott embereknek vetétt feje, a Városházánál levő kutba vettvén, csak a hüvelye maradt, az is össze ázott. Ugyancsak a Tanácsházban az asztalra való csengettyük is kiszedettek a kutból.

10. Az utcákban házak, kamarák berontattak, pincebeli borok kifurattatván, némelyeknek fenekeli kivágattatván, némelyek hordóstul odalettenek.

11. Buza, árpa kár megszámlálhatlan.

12. Szalonna, káposzta is sok.

13. MÉR feles, mivel most jó ideje volt és amit az emberek beszerzettek vala.

14. Szürszabók kára 600 vég.

15. Párnák kihalasogattak és a toll annyira ellepte az utcákat, udvarokat és a Tábor helyet és a Város környékét, mint télen az hó.

16. A malmok orsói, korongvasai leszedettek, csak kevés malom maradt meg épen.

17. Szénánk eldulattak, de utczákon, udvarokon árpával, búzával, gazzal összekevertvén, térdig járhatott az ember benne.

18. Gulyák, ménesek, juhok a Tisza felé igazittatván, türehető kárral megmaradtanak az ellenségtől, hanem magunk Nemese tett károkat benne, mint lopás, mint erőszak által.

Lehetetlen a sok kárt specificálni, ezeket csak promemoria kellett protocollálni, Isten aki a szörnyű pusztulás után ismét kegyelmesen megépíthet és vigasztalhat bennünket.

Közi: K. Á.

A városi muzeumi ad hoc bizottság

Emlékirata

a **Tekintetes Városi Tanácshoz** a kultur-palota elhelyezése ügyében.

Tekintetes városi Tanács!

A magyar városok muzeumaiban egymással versenyre kelve építenek diszes hajlékokat maguknak és könyvtáraiknak, irodalommal, tudománnyal, művészettel foglalkozó társulatoknak és intézményeknek. Ez a vetélkedés ékes jelzője a muzeum kulturális fejlődés iránt való erős érzésnek. Debrecen város törvényhatósági bizottsága is elhatározta már a közművelődési palota építését, hogy benne a városi muzeum: történeti emlékeinknek s a környékbeli

törzsökös magyarság ethnografiai gyűjteménye; a Csokonai-kör meg a műpártoló egyesület: városunk irodalmi és művészeti életének irányítói; a hajdumegyei tanítók Gönczy-egyesülete a maga tanszer muzeumával, esetleg hasonló közművelődési munkára vállalkozó más intézmények is biztos menhelyet, állandó otthont találjanak.

Középületet, mely iskola és templom hivatását tölti be, mely hasznos ismereteket terjeszt s az ősök és örök szép kultuszát ápolja, — a kultur-palotát előkelő hely illeti meg. A város szembeötlő pontján, lehetőleg a város legforgalmasabb, vagy legalább is minden részéből könnyen és kényelmesen megközelíthető téren, utcában kell állnia. E kívánalmak szem előtt lebegtek akkor is, amikor Debrecen város közönsége kultur-palota céljaira megvásárolta a Hatvan-utcai 23. számú házat, melyhez még ama kegyeletes emlék is fűződik, hogy száz év előtt udvarán állott Debreczen egyik legnagyobb fiának Csokonai Vitéz Mihálynak szülőháza. Az akkor megvásárolt telek többé-kevésbé tagadhatatlanul meg is felelt a kívánalmaknak.

Azonban a muló idők, valamint évről-évre megérlelik az elvetett és kikelt magvak termését s új meg új gyümölcsöket adnak az ember asztalára: új eszméket, új terveket fakasztanak a gondolkozó agyban s új alkotásokra serkentik a szakadatlanul tökéletesedni vágyó, a régi jókorról is mindig jobb újra törő termékeny emberi elmét.

Ezt cselekedte, Tekintetes Tanács, a muló idő még mindig csak tervezés állapotában lévő közművelődési palotánk ügyével is. Ugy, hogy e nagyfontosságú ügy még mindig nem érett meg annyira, hogy idejét multa volna, ha helye végleges megállapítása felől még egyszer komolyan elmélkedünk.

Városunk első polgárának, Polgármester urnak támadt új eszméje a kultur-palota elhelyezéséhez. Övé a gondolat hogy Debrecen eme monumentális jellegű új középületét a legfőbb és legszebb forgalmu utvonalon, a Piac-utcában állítsuk elő. Rámutatott az ugynevezett Tábornoki-ház, másként Uj-Dobosy-ház udvarára, mely ha magában kevés volna, bővíteni lehetne a szomszédos ódon ház megszerzése által.

Épen kapóra jött, hogy ezzel a szomszédos házzal megkínálták a várost. Két harmad részét a közgyűlés meg is vásárolta. Rövid időn mulhatik csak, hogy a harmadik harmad is a város birtokába jut.

Tekintetes Tanács! A törvényhatósági bizottság a Szikszay- (hajdan Ó-Dobosy, még elébb Vigkedvü Mihály és Csukásh-féle) ház megszerzésekor, amely roskadozó s lebontásra megérett öreg épület, — nem jelölte meg a célt, amelyre kitünő fekvésű tágas telkét felhasználtatni kívánja. Mégis sejtjük, sőt bizonyosnak tartjuk, hogy a város gondos és előrelátó atyái etött Debrecen szépülése s jövődjének követelményei lebegtek.

Mint a vízbe dobott kő a viz sima tükörén hullámot hullámra vet, úgy mozgatta meg Polgármester ur oda fenntebb elmondott eszméje is mindazok elméjét, akik mostanáig értesültek róla. Sokat és behatóan gondolkozott rajta muzeumunk igazgatója Löfkovits Arthur, ki előtt épen felvetette ezt az eszmét Polgármester ur. Igazgatónk pedig új eszmékkal bővíve, a gyakorlati kivihetőség zománcával bevonva tovább adta azt a legközelebről érdekelt tényezőknél s hozta azután a városi muzeum ad hoc Bizottságának jan. 31-én tartott ülése elébe.

Ismerik már tehát a tervezetet a Csokonai-kör, a Műpártoló- és Gönczy Egyesületek elnökei. Valamennyien tettséssel s helyesléssel fogadták, az ügy támogatásához ösz-

szes erejüket megigérvén. Ismeri a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége. Névszerint Szalay Imre min. tanácsos ur, helyettes főfelügyelő s a Nemzeti muzeum igazgatója, valamint a Főfelügyelőség előadója Mihalik József kir. tanácsos ur. Kultur-palotánk elhelyezésének emez új megoldása nemcsak tetszik nekik, hanem azt a készséget is kifejezték, hogy a Főfelügyelőség két ily nagy értékű s felette alkalmas telek átengedésének méltánylásául a már kieszközölt 100 ezer kor. építési állami segély megkettőzésére fog törekedni, ha és amennyiben azt a muzeumot fenntartó hatóság kérelmezni fogja.

A terv pedig, Tekintetes Tanács ez:

Debrecen sz. kir. város közönsége a muzeumot is befogadó kultur-palota építésére átalengedi a piac-utcai 26. és 28. számú együtt 890 □ öl területű telkeket. Minthogy pedig a 28. sz. telek (Tábornoki-ház) 140 ezer korona értékkel szerepel a város vagyoni leltárában: a 26. sz. ház (Szikszay-féle) vételára egészben 200,000 koronára tehető, így a két telek értéke összesen 340 ezer koronát képvisel: tehát sem a tervezet hívei, sem különösen a muzeumi bizottság nem kívánhatják, nem is kívánják, hogy a város közönsége mostani körülményei között, házipénztárának súlyos megterhelésével minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül ekkora újabb áldozatot hozzon a kultur-palotára.

Ugyanazért, részint arra való tekintetből, hogy a szóban forgó két telek leltári értékének megfelelő jövedelemtől a házipénztár jövedőben meg ne fosztassék, részint pedig azért, hogy a város legélénkebb forgalmu vonalán számottevő utcai homlokzat, körülbelül 45—46 folyó méter az üzleti élettől el ne vonassék: javasolja bizottságunk, hogy a kultur-palota utcai földszintjén boltok építtessenek. Ezt annyival inkább javasolhatja, mert boltok építését a Főfelügyelőség sem kifogásolja csupán azt köti ki, hogy a kultur-palota üzleti helyiségei kávéházul, vendéglőül ki ne adassanak.

E boltok évi jövedelmezőségét bátran tehetjük 16 ezer koronára, ami körülbelül 5%-os kamatozásnak felel meg 340 ezer korona vételi és leltári értéket vévén alapul. Hogy pedig ez a jövedelem minden körülmények között biztosított legyen a házipénztárnak, még akkor is, ha netalán ilyen bér mellett nem volnának kiadhatók a boltok, — amennyiben a városnak más polgára hasonló előnyös ajánlat megtevéseire nem vállalkoznék. — már most kijelenthetjük, hogy Löfkovits Arthur muzeumi igazgatónk kész szerződésileg kötelezni magát évi tizenhatezer korona bérre nézve, sőt kívánsághoz képest két esztendei bért: 32 ezer koronát előre lefizet. Ahoz is köti magát, hogy ha akár a legelső években, akár később 16 ezer koronánál magasabb bolt bérek folynának be, a többlet ne őt, hanem a városi muzeumot illesse.

Tekintetes Tanács! E megoldás többrendbeli előnyeire majdnem felesleges külön-külön reámutatnunk. Mégis hangsúlyoznunk kell, hogy meggyőződésünk szerint a kulturpalotának a megnevezett két telekre építése tökéletesen betölti amaz intenciókat, amelyek a tekintetes törvényhatósági bizottságot a Szikszay-ház megszerzésénél vezérelték. Mert a város saját tulajdonát tévő monumentális középülettel szépíti a Piac-utcát, nem csak nagyobb áldozatok meghozatala nélkül, hanem ezen felül a felajánlandó telek értékének tisztességes jövedelmezősége is megmarad számára. A házi pénztár érdekei ily módon semmiféle csorbát nem szenvednek.

De még nagyobbak e megoldásnak szellemi téren várható eredményei. Így először is megszorodnak a kultur-

palota előállításának eszközei: a pénz, a pénz és a pénz. Nem lehet ugyanis közömbös fordulat, hogy az a 72 ezer korona, melyet a városi közgyűlés a kulturpalota építésére megszavazott 150 ezer koronából elvonva, ennekelőtte telek vásárlására fordított: az új tervezet elfogadása által egészen felszabadul s az építési alaphoz visszacsatolható lesz. Lemondván pedig a hatvanutcai telekről, a város ezt más kulturális célra használhatja fel. Ama 72 ezer korona felszabadulása szükséges annyival inkább, mert a mérnöki hivatal számítása szerint a 78—80 ezer korona meglévő városi — és 100 ezer korona már engedélyezett állami segély távolról sem elegendő a minden igényeket kielégítő kultur palotaépítéséhez. Legalább is 350 ezer korona szükséges. Arra pedig már reá mutattunk, hogy a piacutcai telkek felajánlása esetében jó reménységgel kérheti a város az állami segély fölemelését.

Végül a hely szerencsés megválasztása igen nagy súlyal esik a mérlegbe a kulturpalotában otthont találó köznevelődési intézmények hatékonysága szempontjából is. A kulturpalota mindenesetre központibb fekvésű helyet kap a Tábornoki- és Szikszay-házak telkein, mint a nem annyira sűrű forgalmu Hatvan-utcában. Amott a legélénkebb forgalom árjába fog esni s a városba jövő minden idegennek egyszeribe magára vonja figyelmét. Ez az elhelyezkedés valósággal a város azivében, föltétlenül nagymértékben segíti elő a muzeum termeinek, a Csokonai-kör felolvasó üléseinek és a Műpártoló-Egyesület kiállításainak minél nagyobb látogatottságát. Így természetesen kiterjeszti e kultur intézmények ismeretterjesztő, szépérvét és jóizlést nevelő hatását befelé, — s növeli Debrecen jó hírnevét kifelé.

Mindezeknél fogva mély tisztelettel kéri a muzeumi ad hoc bizottság a Tekintetes Tanácsot: méltóztatnék az előterjesztett, minden oldalról megvilágított tervezetet körültekintő megfontolás tárgyává tenni, azt elfogadni, — megvalósítása érdekében a szükséges további lépésekre magát elszánni, Löfkovits Arthur muzeumi igazgatóval, vagy akár esetleg más erre vállalkozni hajlandóval a telkek értéke jövedelmezőségének biztosítása végett szerződést kötni, a muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségével érintkezésbe lépni s a kellően előkészítendő ügyet pártólólag közgyűlés elé vinni.

Maradtunk a Tekintetes városi Tanácsnak 1907 febr. 15-én. mély tisztelettel Oláh Károly tanácsnok, bizotts. elnök. Löfkovits Arthur, muzeumi igazgató. Zoltai Lajos muzeumi ör, bizotts. jegyző.

Rákóczi hamvainak elhelyezése.

A magyar mérnök- és építész-egyesület nem nyugszik bele Rákóczi és bujdosó társainak a kassai dóm kriptájában való elhelyezésébe. Emlékirattal fordult a kormányhoz, melyben hosszasan fejtegeti, hogy a koporsók nem maradhatnak a szűk, homályos és nyirkos kriptában, de meg a siremlék, az epitáfium elhelyezésére számtalanszor alkalmas a kegyelet monumentális kitejezésére.

Ez a falsík, mely az északi oldalkapu falsíkja, a kriptával semmi szerves kapcsolatban nem lehet, az arra alkalmazandó mű siremlék nem lesz, csupán emléktábla, de meg a szimbolikus sir alatt menne végbe a vallásos élet mindennapi nyüzsgése, ugyszólván állandóan hátat fordítva a fennkölt emlékeknek. A legtökéletesebb megoldás az lenne, ha Rákóczi hatalmas szárkofágját a főhajó tengelyében állítanák föl, de félő, hogy a dómnak székesegyház karaktere s

különösen a vallási szempontok ezt az elhelyezési módot kizárják. Azt az eszmét sem tartja az egyesület alkalmasnak, hogy a jelenlegi kriptá fölött levő Szent István kápolnát kellene Rákóczi nyugvó helyéül kiválasztani, mert itt (noha magában a legkedvezőbb hely lenne a domban), Rákóczihoz méltatlan kisszerű megoldás lehetséges csak, valamint a dóm esetleges kibővítése vagy toldalékkal való el látása a páratlan szépségű épületnek, legtökéletesebb középkori műemlékünknek művészi harmóniáját veszélyeztetné. Mindezzel szemben az egyesület a koporsók elhelyezésére a jászóvári premontrei rend kassai templomát ajánlja, melyet II. Rákóczi Ferenc nagyanyja, Báthory Zsófia építtetett 1671-ben, a Kassán letelepedett jezsuiták számára. Ebben a templomban van eltemetve Báthory Zsófia és II. Rákóczi Ferenc édesatyja, I. Rákóczi Ferenc, kinek építésume most is megvan a templom szentélyének északi falán. II. Rákóczi Ferenc kassai tartózkodása alkalmával minden nap ebbe a templomba ment a reggeli csendes misét hallgatni és ezt a templomot mintegy családi templomnak és temetkezési helynek tartotta. A templom a város központjában van, a Fő-utca és a Jezsuita-utca sarkán és szép, tágas szentélyét, mely inkább presbitérium, ajánlja az egyesület Rákóczi-mauzoleumnak. Itt a Rákóczi szarkofágja lenne a középpont és itt egy tér művészi kiképzéséről, nem pedig egy falsik dekorációjáról van szó. Itt érvényesülhet a megfontolt csoportosítás és az alakító művészet szabad lendületet vehet. Itt segédkezet nyújthat a szobrászat és festőművészet is, mely utóbbi domban némaságra volna kárhoztatva, míg itt szóhoz jut és harmonikusan simulhat az alkotás egységéhez. Az egyesület tudja, hogy a templom tulajdonosa, a jászóvári premontrei rend kész örömmel ajánlaná föl templomát a szent célra, mert e rend azt mindenkor a Rákóczi-család temetkezési templomának vallotta és Szabó Adorján premontrei rendi kanonok három év előtt II. Rákóczi Ferenc nagyanyja és édesanyja címen irt tanulmányában már azt hirdette, hogy II. Rákóczi Ferenc hamvait a kegyelet Kossán csak a nagyanyja templomában, atyja és nagyanyja mellé helyezheti. Az egyesület ezt a megoldást melegen ajánlja a kormány figyelmébe s noha tudja, hogy a már szentesített törvény ezt az új tervet megnehezíti, hiszi, hogy a kormány bölcsessége módot fog találni a törvény megváltoztatására és pedig a törvény szellemének és lényegének csorbitása nélkül való megváltoztatására.

Hirek.

— **A debreceni közjegyzői kamara közgyűlése.** A debreceni közjegyzői kamara február 17-én tartott közgyűlésében a kamara elnökévé újból Lestyán Adorjánt választotta meg. Választmányi tagok lettek: Bagdi Papp Sándor, Mezey Mihály, dr. Kovács Elek, dr. Krasznay Gábor Póttagok: Bares Béla, Padrah Sándor.

— **Uj vonat beállítás.** A kereskedelemügyi m. kir. miniszter értesítette a debreceni kereskedelmi és iparkamarát, hogy felhívta az államvasutak igazgatóságát arra hogy a nyári menetrend javaslatba egy új vonatot állítson be Debrecen és Nagykároly között.

— **Az urkocsis egyesület közgyűlést tartott** f. hó 17-én, melyen az egyesület tagjai közül igen sokan jelentek meg.

— **Szilágyi Károly halála.** Szilágyi Károly köz- és váltó ügyvéd temetése nagy részvét mellett ment végbe

folyó hónap 20-án. Áldás emlékezetére. Gyászbaborult családjának pedig adjon a Mindenható vigasztalást.

— **Rendkívüli közgyűlés.** Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága folyó hó —. napján rendkívüli közgyűlést tart.

— **Sáskairtás.** A marokkói sáska a múlt esztendőben Debrecen város és Hajdu vármegye területén két-háromszázezer koronányi kárt okozott. A meglevő törvényes intézkedések nem adnak módot a kormánynak arra, hogy a veszedelem ellen a kellő hatással lépjen föl. E miatt Darányi Ignác földmívelési miniszter törvényjavaslatot dolgoztatott ki, amely intézkedik a sáska föllépésének megfigyeléséről és az irtás sürgős foganatosításáról.

A javaslat szerint az irtást a földmívelési kormány szakközeg-i vezetnék, az irtáshoz szükséges eszközöket az állam adja, az irtáshoz megkivántató fuvar és ígás erő kiállítását az érdekelt község terhe, egyébként a költségek felerészben az államkincstárt, felerészben pedig a törvényhatóságot terhelnék, amelynek a területén az irtás folyik. Megokolt esetekben az irtás költségének kétharmadát is elvállalja az állam. A javaslat megvitatásában az érdekelt miniszterium képviselőin kívül a sáskajárta törvényhatóságok képviselői, több orsz. képviselő és szakemberek vettek részt. Darányi földmívelési miniszter, aki az értekezleten elnökölt, a tanácskozást a következő beszéddel nyitotta meg: Méltóztatnak tudni, hogy a marokkói sáska irtásával adminisztratív uton eddig igen behatóan foglalkoztunk, azonban az eredmény mégsem teljesen felelt meg a várakozásnak, miután olyan akadályok merültek fel és állottak utunkban, amelyeket a közigazgatás útján elhárítani nem sikerült. Ez a körülmény, másfelől az a szempont, hogy ha mindjárt eddig a károsodás viszonylag nem is mondható jelentékenynek, de az a nagy kötelesség hárul ránk, hogy az országot nagy veszedelemtől és a bekövetkező nagy károktól megóvjuk. Ezek voltak azok az okok, amelyek arra vezettek, hogy a törvényjavaslat tervezetét az illető osztály által elkészíttessem s egyszersmind meghíván az igen tisztelt érdekeltséget és szakköröket, alkalmat adjak arra, hogy mielőtt a törvényjavaslat a törvényhozásnak benyújtatnék, minden oldalról objektíve megvitathassék, hogy az, amit alkotunk, a célnak lehetőleg megfelelő legyen. Hermann Ottó fölolvastott véleményében azt hangsúlyozza, hogy gondoskodni kell a megtelelő madárfajok szaporítása és védelme által, a sáska állandó pusztítóiról. Az ezután kifejtett vitában rész vett Kovács József városunk polgármestere, Király Gyula tanácsnok, Békessy László, Fürst Ödön, Majzik Viktor, Bankó Albert, Cseh József, Fábry István és Vámbéry Rusztem. Az értekezlet tagjai a javaslathoz jelentéktelen módosításokkal hozzájárultak. A miniszter konstatálván, hogy a teendő intézkedéseket az érdekeltek megnyugvással fogadták és megjegyezve, hogy most már igyekezni fog a javaslatot a hallott észrevételek és fölvilágosítások figyelembe vételével mielőbb törvényerőre emelni, az értekezletet bezárta. A Gazdaközönség nevében Papp Elek országgyűlési képviselő köszönte meg a miniszter gyors és erélyes cselekvését.

— **Félmillió kártérítési pör.** Bártfa-fürdő részvénytársaság keresetet adott be Bártfa város ellen 505,355 korona erejéig, még pedig beruházási költség címén 156.662 korona és kártérítés fejében 348.693 korona összegben kéri a várost elmarasztalni. A részvénytársaság keresetét arra alapítja, hogy a város a szerződés megkötésekor az évi bérösszeg alapjául 28.000 korona átlagos évi jövedelmet vett, holott ez csak 10.000 koronára tehető és így a rész-

vénytársaságot ez irányban megtevesztették. Ezért kéri a vállalat a kártérítési összeg megítélésén kívül még a szerződés érvénytelenítését is.

— **A sorozás határideje.** A városi katonai ügyosztálya most bocsátotta ki a sorozásokra vonatkozó hirdetményt, amely a sorozások határidejét ez év március 2-ától bezárólag március 7-ig jelöli meg.

A sorozások a Pavillon laktanyában lesznek, mint rendesen. A város részéről a polgármester, vagy ennek helyettese, a t. főorvos és katonaiügyi tanácsnok jelennek meg.

A fősorozásra az 1886., 1885. és 1884. években született hadkötelesek hívtak fel.

Tájékoztató közöljük a sorozások sorrendjét, amely a következő:

A sorozó bizottság az alábbi dolgokban határoz:

A hadképeseknek talált egyének besorozását a közös hadseregbe, a honvédségbe és ezek póttartalékába.

A felszólamlások vagyis a törvény értelmében a póttartalékba való besorozás kedvezményére igényel bírósági családfentartók, illetőleg ezek hozzátartozói, továbbá papnövendékek és papjelöltek, népiskolai tanítók és tanítójelöltek, végre öröklött mezei gazdaságok birtokosai által benyújtott kérvények tárgyalását és elintézését.

A családi tekintetből, vagy a tanítóképzési tanulmányok befejezhető céljából való szabadságolás iránt, valamint végre az egyévi tényleges szolgálat kedvezményének megadása iránt benyújtott kérvények elintézését.

A folyó 1907. évi ujoncállításra az 1886-ik, 1885-ik és 1884-ik években született hadkötelesek vannak felhiva.

A sorozásra felhívott hadkötelesek közül, a keresetképeség tekintetéből megvizsgálandó férfi rokonokkal együtt, a fentebb kitűzött időszaknak minden egyes napján csak annyian jelenjenek meg, ahányra nézve, az ujoncállítási eljárást el lehet végezni, e célból a következő napirend állapítatik meg:

március 2-án az 1886. évi szülöttek I. korosztály 1. sorszámtól 200. sorszámgig,

március hó 4-én az 1886. évi szülöttek I. korosztály 201. sorszámtól végig, és az 1885. évi szülöttek II. korosztály 1. sorszámtól 70-ig,

március hó 5-én az 1885. évi szülöttek II. korosztály 71. sorszámtól végig,

március hó 6-án az 1884. évi szülöttek III. korosztály egészen,

március hó 7-én azon idegen illetőségű városunkban tartózkodó hadkötelesek, kiknek Debrecenbe leendő soroztatása engedélyezett s állítási lajstrom kivonatai ide már megérkeztek.

Bővebb tudnivalókkal a katona ügyosztályban szolgálnak.

— **Nyugdíjazott rendőrök.** A város nyugdíj-ellenőrző bizottsága kedden délelőtt tartott ülést Oláh Károly elnöke alatt. A bizottság több rendőrnek szolgálati idejét megállapította s kérésükre nyugdíj igényüket elfogadandónak javasolja a közgyűlésnek.

— **A debreceni új gyógyszerárak.** Több ízben hirt adtunk arról, hogy a város területén több gyógyszerári engedélyekért folyamodtak a belügyminiszterhez. A kérvények véleménymondás céljából most Debrecen egészségügyi bizottsága elé kerülnek. Az egészségügyi bizottság hétfő délután tartandó ülésén foglalkozik a patikák dolgával, valamint más egészségügyi kérdéssel is.

— **A nagyerdei gyógyfürdő.** Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegvíz kurára meszse idegenbe, tengerpénzt áldozva, holott a hidegvízgyógyimódot ép úgy használhatnák a Nagyerdőn, hol a vizgyógyimód minden modern eszköze, a fürdőbőrő elismert szaktudománya, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbőrő Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészséggel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközével oly és olcsó áron kuráltathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérsék-, alak- és időtartam

tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségeknek eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vizgyógyimód edzőleg, éltetőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvízgyógyimód alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felélénkíti és a lassan működő szerveket felfrissíti. Eredménnyel alkalmazható tehát a vizgyógyimód és annak különféle alakjai: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknek hurutos állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység-, sápkór-, kövérség-, köszvény-, görvélykór- és cukorvizelésnél. 4. Gyomor-, bél- és májbetegségeknek. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértolulás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinek, a neurastheniánál, ennek sokoldalú jelenségeinél, a mint: fejfájás, szédülés, fejnemű, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görcsös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdei hidegvízgyógyintézet modern és czélszerű berendezése, fekvése és kitűnő puha vize fölötté alkalmas tényezők a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékeltek. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5–8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdei hidegvízgyógyintézetben.

— **ELADÓ BOR.** Érmelléki, diószegi az ezernyolcszáznyolcvanas évekből, mintegy 50 hektoliter, valamint 1903. és 1904. évi ugyanottani rizling 20–25 hektoliter eladó. Medgyaszay Miklós árvaszéki ülnöknél (városház I. em. 23 ajtó).

Szerkesztői üzenetek.

Bérlő. A városi tanács egy múlt évben, 5062. sz. alatt hozott határozatával kimondotta, hogy a nagyerdei nyári lakokat ez évben nyilvános verseny útján adja ki.

F. Gy., Szatmár. Becses levele értelmében lapunk mai számában közlöm a cikkelyt. Miután pedig lapunk jár az öszes törvényhatóságoknak, olvasni fogják a közérdekű cikkelyt az egész országban. A figyelmet köszönöm és igen kérem, sziveskedjék más alkalommal is felkeresni nagybecsű írásaival. Egyidejűleg infézkedtünk, hogy lapunk mai számából tíz példányt küldjön kiadóhivatalunk becses címére.

K. K., Helyben. A cikkelyt vettük, köszönjük. A kért példányokkal sziveskedjék tetszésed szerint rendelkezni.

Tisztviselő. Lapunk jövő számában egész terjedelmében olvasható a fizetésrendezésre vonatkozó javaslatot.

Sz... Nincs módunkban kérését teljesíteni.

Körrut. Megkaptuk a cikkelyt és kérjük, hogy annak egy részének megbeszélése végett méltóztassék a szerkesztőségbe a délelőtti órákban befáradni.

2572–1907. szám.

Árverési hirdetmény.

Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlése 24/1319–1907. bkgy. sz. alatt hozott és belügyminiszteri jóváhagyást nyert határozatában kimondotta, hogy a város tulajdonát képező és a közbárányhid déli oldalán elterülő ugynevezett Baik–Szilágyi-féle telekből 10 holdat — a sertés szállás és előlegező intézmény céljaira nyilvános árverésen elidegenít.

Ezen határozat folytán a városi tanács az árverés határidejéül 1907. év február hó 27. napjának d. e. 9 óráját, helyéül pedig a városháza közgyűlési termét kitűzi és az árverési szándékozók azzal a megjegyzéssel, — hogy az árverési feltételeket a hivatalos órák alatt a városi számvevői hivatalban megtekinthetik — ezennel meghívja.

Debrecen, 1907. február hó 19-én.

A városi tanács.